Շաբաթ Նոյեմբերի 7 № 126

1887

ՏԱՍՆ ԵՒ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ:
Առանձին համարները 7 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Շաբաթ Նոյեմբերի 7 № 126

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԵԿՈՂ 1888 ԹՒԻՆ

„ՄՇԱԿ"

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Կը հրատարակվի Թիֆլիսում, նոյն դիրքով և նոյն պրօգրամայով: Մենք կը ստանանք սեփական ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը 10 րուբլի է, վեց ամսվանը 6 րուբլի:

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բարօնսկայա և Բազարնայա փողոցների անկիւնում, Թամամշեվի տանը:)

Կայսերութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція газеты «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից. Tiflis, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Առաջիկայ տարվայ «ՄՇԱԿԻ» պրօգրամը նոյնը կը լինի, այսինքն I. Առաջնորդող յօդուածներ. II. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ընդհանուր յօդուածներ (հասարակական, դատաստանական, տնտեսական և այլն) թղթակցութիւններ, լուրեր. III. Կառավարչական կարգադրութիւններ. IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր. V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ և ԲՕՐՍԱ. VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ֆելիեսոններ, ճանապարհորդութիւններ, ազգագրական, ուսումնական յօդուածներ, վէպեր և այլն. VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Յայտարարութիւններ ընդունվում են ամեն լեզուներով: վճարը՝ բառին 2 կոպէկ: Տասն անգամից աւելի տպվող յայտարարութեան համար նշանաւոր զիջում կը լինի:

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վաճառականութիւնը Երևանում. Մի զարթեցրած խնդիր. Նամակ Նուխուց. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Անգլիական միսիօնարների գործունէութիւնը Ասիայում և Աֆրիկայում. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ՖԵԼԻԵՏՕՆ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ

Համեմատելով հարևան քաղաքների հետ, Երևանի վաճառականութիւնը շատ յետ է մնացել: Երևանի վաճառականութիւնը նոյն դրութեան մէջն է, ինչ որ էր պարսկական տիրապետութեան ժամանակում. փոփոխութիւնը շատ չնչին է, իսկ ներկայումս վաճառականութիւնը գտնվում է իր վերջին ճգնաժամի մէջ:

Երևանի վաճառականներից որին և հարցնելու լինէք իր առևտրի վերաբերմամբ, նա իսկոյն դժգոհութիւն կը յայտնի և այստեղի վաճառականութիւնը կը նմանեցնի այն հիւանդին, որ իր վերջին օրհասական րօպէումն է գտնվում: Եւ իրաւ, մեր վաճառականութիւնը ամենավատթար դրութեան մէջն է: Երբ Մօսկվա կամ ուրիշ քաղաքներ գնալու ժամանակը գալիս է, վաճառականը դժուարանում է գնալ ապրանք բերելու. նա համոզված է, որ բերած ապրանքի մեծ մասը մնալու է, որովհետև առևտուրը կատարելապէս կտրված է: Յայտնի է, որ վաճառականներից շատերը մեծ քաղաքների առևտրականներից ապրանքը մասամբ նիսիա են բերում որոշեալ ժամանակով: Այդ իսկ պատճառից զրկված վաճառականը փոշմանում է իր բերած ապրանքի վրա, երբ տարվայ վերջում ապրանքը շատ քիչ փոփոխութեամբ մնում է նոյնը: Առևտուր չը լինելով, վաճառականը յուսահատվում է, որովհետև ժամանակամիջոցը լրանում է, իսկ վաճառականը դեռ չէ պատրաստել տուած մուրհակի փողը: Եւ որտեղից կարողանայ պատրաստել, երբ 10—15 հազար րուբլու ապրանքից չէ կարողանում ծախել օրական միջին թւով 50 րուբլու ապրանք: Աւելացրէք դրա վրա խանութի վարձը, կորած «նիսիան», որ մեծ տեղն է բռնում, և վերջապէս իրան վաճառականի նիւթական ապրուստը:

Երևանում վաճառականը առևտուր ունի գլխաւորապէս երկու միմեանցից տարբեր դասակարգի հետ. առաջին տեղը բռնում են արքունական դիւանատներում ծառայողները, իսկ երկրորդն է գիւղացին: Ծառայողները պատրաստի դրամ չունեն, նրանք ապրում են մեծ մասամբ իրանց ռոճիկներով, իսկ ռոճիկը սովորաբար ստանում են ամսի 20-ին, ուրեմն մինչև ամսի քըսանը հարկաւոր եղած իրեղէնները վերցնում են խանութից նիսիա: Ի՞նչ անէ վաճառականը, եթէ նիսիա չը տայ. առևտուրը բոլորովին կտրվում է, իսկ նիսիա տալով՝ վաճառականին շատ քչերից է աջողվում ստանալ փողերը: Շատերը յետաձգում են կամ չեն վճարում տարած իրեղէնների փողը. այդպիսով վաճառականը զրկվում է իր նիսիայի մեծ մասից: Երկրորդը, գիւղացին, նոյնպէս պատրաստի դրամ չունի. նա ևս առաջինի պէս իր կենսական անհրաժեշտ պիտոյքները վերցնում է վաճառականից, դարձեալ նիսիա, խոստանալով եկող տարվայ աւելորդ բերքը ծախելուց յետոյ՝ վճարել. բայց գիւղացուն մեծ մասամբ չէ աջողվում իր խօսքը կատարել, որովհետև պատահում է տարին առատ չէ լինում, կամ երաշտութիւն է պատահում և դրանով գիւղացին զրկվում է իր ապրուստի աղբիւրից: Նա իր յոյսը դրել է իր բերքի վրա, իսկ երբ տարին անաջող է լինում գիւղացու բաղդից, այն ժամանակ գիւղացին դառնում է վաճառականին պարտական, միւս տարին էլ չէ համարձակվում նորից վաճառականից նիսիա ապրանք վերցնել, հաստատ գիտենալով որ վաճառականը չի տայ նորը մինչև չը ստանայ հնի հաշիւը: Եւ այդպիսով առևտուրը նուազում է, իսկ վաճառականն էլ ժամանակին իր մուրհակը չը թափելով, կորցնում է իր նշանակութիւնը մօսկվայեցու աչքում, իր ձեռքումն ունեցած կրեդիտը կորցնում է, իսկ առանց հաւատարմութեան, առանց վարկի ի հարկէ չէ կարելի երկար վաճառականական գոյութիւն պահպանել:

Նայելով այս տեսակէտից հեշտութեամբ կարելի է եզրակացնել թէ ինչ վիճակի մէջ է Երևանում տնտեսական դրութիւնը: Երևանցին երբ ձեռնարկում է մի որ և է գործի, սկսած գործը միշտ կարճատև է լինում, որովհետև աջող չէ անցնում այնպէս, ինչպէս սպասում էր ձեռնարկող վաճառականը: Մի քանի հարիւր րուբլի որ և է միջոցներով ձեռք բերող անհատը ուրիշ գործ չը ճարելով, իսկոյն ձեռնամուխ է լինում վաճառականութեան. անցնում են տարիներ,— այնուհետև նա համոզվելով, որ վաճառականութեան շահը կտրվել է, թողնում է վաճառականութիւնը և սկսում է պարապ շրջել, կամ երբեմն, եթէ աջողվում է, սկսում է ուրիշի համար մանաւոր գործեր կատարել: Ահա այդ է երևանցի վաճառականի վերջը:

Եթէ ասէինք թէ մեր երկիրը աղքատ է բերքերով, որոնցից կարելի լինէր օգտվել, այդ խըղճի ընդդէմ կը լինէր ասել: Մեր երկիրը բաւական հարուստ է հում բերքերով, ինչպիսին է բամբակը, բրինձը, խաղողը և այլն, իսկ ընիկ երևանցին չէ կարողանում օգտվել իր երկրի առատ բերքից: Օտարաքաղաքացիք այդ դէպքում աւելի սրատես են գտնվում և օրից օր աւելի են օգտվում մեր երկրի նիւթերից: Երևանցին իր երկրի մէջ թագնված անգին գանձերը չէ տեսնում. նա այն ժամանակ գուցէ արթնանայ, երբ դրսից եկածները հիմք կը հաստատեն մեր երկրում և մեր երկրի վաճառականութիւնը կանցնի նրանց ձեռքը:

Եւ ահա երկու տարի է, ինչ Մօսկվայի յայտնի ֆիրմաներից մէկի ներկայացուցիչը մեծ եռանդով և մեծ քանակութեամբ բամբակ է առնում Երևանում:

Եթէ այսպէս անտարբեր վարվեն մեր վաճա-

ՖԵԼԻԵՏՕՆ

Թիֆլիսցիների աւանդական խօսքը.—Կուրի ջուրը և նրա ազդեցութիւնը.—Թիֆլիսցիների առաջվայ յարաբերութիւնները դէպի օտարականները.—Համալսարանաւարտները.—Նորեկ պաշտօնեաներ.—Աւչալայի ջուրը և նրա ազդեցութիւնը.—Կերակուրի և խմիչքների ներգործութիւնը մարդուս բնաւորութեան վրա.—Քաղաքային Դումայի նիստերը.—Առևտրական դասակարգը և «Արձագանքի» խմբագրութիւնը.—Հայոց թատրոն.—«Մշակի» Թիֆլիսի բաժանորդները.—Մի լուրջ երկասիրութեան ծրագիր.—«Արարատ» ամսագիրը.—Մի ուղերձ քաղաքային վարչութեանը «Մշակի» խմբագրութեան կողմից.

—

Մինչև այժմ Թիֆլիսեցին սովորութիւն ունէր բոլոր օտարականների մասին, որոնք գալիս էին մեր քաղաքը, ասել մի նշանաւոր աւանդական խօսք, որ շատ խորհրդաւոր և բազմաբովանդակ լինելով, ստացել էր մեզանում մեծ հռչակ, մեծ ժողովրդականութիւն և պարունակում էր իր մէջ խորին իմաստ.... Դա հետևեալ ռուսերէն նախադասութիւնն էր.

«Курнойс водѣ напьешся,—нашъ будишъ»....

Հայերէն լեզուով թարգմանած այդ նախադասութիւնը նշանակում է. «Կուրի ջուրը կը խմես, —մերը կը լինես»:

Բայց ինչ է, իրաւ, այդ նախադասութեան իմաստը....

**

Մի որ և է օտարական գալիս էր մեր քաղաքը. նա արհամարհանքով էր նայում տեղացի կօպիտ, անտաշ, տգէտ ժողովրդի, ծոյլ, անհոգ ասիացիների վրա....

«Սպասիր, բարեկամ, ասում էր Թիֆլիսեցին, երբ մեր Կուրի ջուրը կը խմես, մեր մէջ էլ քիչ կապրես, կընտելանաս մեր կեանքին,—դուն էլ մեզ պէս կը դառնաս, մեծ մեծ չես խօսի, արհամարհանքով էլ չես նայի մեզ պէս ողորմելի ասիացիներիս վրա....»

Եւ ճշմարիտ՝ մարդը մի յայտնի ժամանակամիջոց Թիֆլիսում ապրելուց և Կուրի ջուրը խմելուց յետոյ, կատարելապէս փոխվում էր.... Նա էլ մեզ պէս անհոգ, անգործ, ծոյլ էր դառնում, նա էլ սկսում էր կորցնել իր եռանդը, ժուժկալապէս և բարոյապէս փոքր առ փոքր խորասուզվել մոտաւոր կեանքից զուրկ, միմիայն անասնական ձըգտումներ ունեցող կեանքի մէջ.... Թիֆլիսում մի քանի ժամանակ ապրելուց յետոյ, նա այլ ևս չէր արհամարհում Թիֆլիսցիներին, որովհետև ինքն էլ մեզ նման էր դարձել և այլևս չէր նկատում մեր պակասութիւնները.... Նա էլ կամաց կամաց Թիֆլիսցի էր դարձել....

Եւ այդ հրաշքը, այդ այլակերպութիւնը ինչ հզօր ոյժ էր գործել ամենակարճ ժամանակում.... Դա Կուր գետի ջուրն էր:

Մի համալսարանաւարտ երիտասարդ գալիս էր մեր քաղաքը.... Նա ոչինչ չէր հաւանում մեզ մօտ, նա ամեն բան դառնութեամբ քննադատում էր, նա իրան միտքն էր դրել հասարակաց գործիչ դառնալ, ամեն բան փոփոխել, վերանորոգել, մեր ամբողջ հասարակաց կազմակերպութիւնը տակն ու վրա անել...

«Постой брать, ասում էր Թիֆլիսեցին մեծամիտ վերանորոգչին, Курнойс водѣ напьешся,— нашъ будишъ»:

Եւ ճշմարիտ, մի քանի ժամանակից յետոյ, ուսումնաւարտ ինտելիգենտը Կուրի ջրի շնորհով Թիֆլիսցի էր դառնում.... Նրա բոլոր իդէալները հետզհետէ անհետանում էին, նա դառնում էր գործնական մարդ, նիւթապաշտ մարդ, սկսում էր միմիայն անասնական կեանք վարել.... Նա ամեն բանում, նոյն իսկ սիրոյ և ամուսնութեան մէջ, ինչպէս հասարակաց ընդհանուր շահերի մէջ՝ եսական, հաշւող, նիւթապաշտ էր դառնում....

Եւ այդ հրաշքը գործում էր Կուր գետի ջուրը....

**

Մի նոր պաշտօնեայ էր գալիս մեր քաղաքը. Նա առաջին օրերը ձգտում էր ամեն կառավարչական կարգերը իր տեսնում արմատական փոփոխութիւնների ենթարկել, իր ստորադրեալների հետ խստութեամբ վարվել, նրանց ենթարկել խիստ դիսցիպլինային և այլն.... Բայց Կուրի ջուրը մի քանի օր շարունակ խմելուց յետոյ, յանկարծ հանդստանում, անտարբեր էր դառնում, մոռանում էր իր ձգտումներն ու դիտաւորութիւնները, ընկնում էր նոյն թմրութեան, անշարժութեան մէջ, որի մէջ գտնվում էին և իրան բոլոր շրջապատողները,—և գործերը դարձեալ հին կարգով, դանդաղ էին սկսում ընթանալ....

Եւ այդ բոլորի պատճառը Կուրի ջրի ազդեցութիւնն էր....

**

Բայց ահա ներկայ 1887 թւից սկսած մեզանում ամեն բան կը փոխվի.... Թիֆլիսեցին այլ ևս երբէք չի կարողանայ ոչ մի նորեկին իր բնաւորութեանը, իր կեանքի մթնոլորդին, իր հասարակաց կեանքի բարք ու վարքին խոնարհեցնել, կամ ընտելացնել, այլ ևս ոչ ոքին չի կարողանայ Թիֆլիսեցի դարձնել,—որովհետև այլ ևս Կուրի ջուրը ոչ ոքին չի կարողանայ խմացնել....

Այժմ մեր խմած ջուրը, որ և օտարներին կարող ենք անուշ անել տալ, այլ ևս Կուրի ջուրը չէ,—այլ Աւչալայի ջուրն է....

Քաղաքային ջրանցքի շինվելով՝ կը փոխվի ուրեմն մեր կեանքի բարք ու վարքը, կը փոխվի մեր բնաւորութիւնը. մենք այլ ևս չենք կարողանայ ուրիշների վրա ազդել, նրանց Թիֆլիսացնել....

Այլ ևս չենք կարողանայ ասել՝ «Курнойс водѣ напьешся, нашъ будишъ....»

Աւչալայի ջուրը այդ յատկութիւնը չունի, որ ամենքին Թիֆլիսացնի....

Բայց ինչ յատկութիւններ ունի այդ նոր ջուրը, այդ քաղաքային ջուրը,—դեռ ևս յայտնի չէ:

**

Ուսումնականները հաստատում են որ մարդու կերածն ու խմածը հետզհետէ մեծ ներգործութիւն ունի և մարդու բնաւորութեան վրա: Մարդու և ամբողջ ազգերի բնաւորութիւնը փոփոխվում է հետզհետէ, նայելով թէ մարդը կամ ամբողջ ազգը աւելի շատ միս է ուտում, թէ բուսական կերակուրներ, աւելի շատ գինի է խմում, թէ գարեջուր, աւելի շատ ջուր է խմում թէ ոգելից խմիչքներ.... Նոյնպէս հաւանական է թէ ջրի այս կամ այն յատկութիւնն էլ ազդում է մարդու բնաւորութեան վրա.... Մենք արդէն տեսանք դարերի ընթացքում թէ Կուրի ջուրը իր թմրեցուցիչ յատկութեամբ ինչ կործանիչ ներգործութիւն ունէր Թիֆլիսեցու վրա.... Մենք անչափ հաստատուն էինք, անշարժ էինք դառնում, անտարբեր դէպի ամեն առաջադիմական ձգտումները, անտարբեր դէպի լուսաւորութիւնը, կորցնում էինք աշխոյժ, եռանդ, հաւատ դէպի առա-

ւականները դէպի բամբակի և միւս բերքերի արտահանումը, մի քանի տարուց յետոյ բամբակի առևտուրը, որ կովկասում նշանաւոր տեղն է բռնում, կատարելապէս կանցնի դրսի քաղաքներից եկած վաճառականների ձեռքը։ Բայց այն ժամանակ ուշ կը լինի։

***

ՄԻ ԶԱՐԹԵՑՐԱԾ ԽՆԴԻՐ

Երբ մի օգտակար խնդիր է զարթեցվում մամուլի մէջ, հարկաւոր է բազմակողմանի քննութեան ենթարկել նրան, որպէս զի խնդրով հետաքրքրված ընթերցողը անորոշ դրութեան մէջ չը մնայ, մտատանջութեան մէջ չընկնէ, այլ մի որոշ եզրակացութեան հասնէ, ամբողջ գաղափար ստեղծէ իր համար։ Երբ արդէն գաղափարը կազմված է, այն ժամանակ խօսքից դէպի գործ անցնելը հեշտ է։ Այդ խօսքերը գրելու ինձ առիթ տուեց պ. Եմ. Փիրբուդաղեանցի յարուցած մի շատ կարևոր խնդիրը (տես «Մշակի» ներկայ տարվայ № 116)։ Պ. Փիրբուդաղեանց ուշադրութիւն է դարձնում այն երևոյթի վրա, որ մեր միջին դասակարգը կամենալով յետ չը մնալ բարձր դասակարգից, կեանք վարելու եղանակի մէջ, ստիպված է լինում դժուար վիճակի ենթարկվել, բազմապատկել իր հոգսերը։ Իր միտքը պայծառ գոյներով բացատրելուց յետոյ պ. յօդուածագիրը հետևեալ խորհրդածութիւններն է անում. «Միջին դասակարգի մարդիկ չեն համարձակվի այս քայլն անելու (այսինքն թողնել կեանքի մէջ մտած չուայլութիւնները և ապրել որքան կարելի է պարզ և չափաւոր), որովհետև նրանց վրա բարոյապէս տիրում են հարուստների դիրքը և չուայլութիւնները. սրանք կարծես թէ գերի են նրանց, և խկի մեղադրելի էլ չեն, որովհետև եթէ որ նրանք հարուստների պէս չեն հանդնվում, չեն նստում ու վեր կենում, ծաղր են լինում նրանցից։ Միայն հարուստներին է մնում այդ ազնիւ քայլն անելու և ուրիշներին բարի օրինակ լինելու»։ Ահա այդ խորհրդածութիւնների մէջ պ. յօդուածագիրը սխալվել է։ Խօսքս պիտի բացատրեմ։

Ինչն է չուայլ կեանք անուանվում և ո՞րն է պարզ և չափաւոր կեանքը։ Եթէ դուք գործ էք դնում ձեր աշխատանքը ձեր ընտանիքին կանոնաւոր մնունդ տալու վրա, բնակութեան առողջարար տուն ունենալու վրա, ձեր երեխաներին դաստիարակելու վրա և մասամբ էլ կարողութեան չափ նպաստում էք հասարակական օգտակար հիմնարկութիւնների առաջադիմութեանը,—ապա կարող եմ ասել, որ դուք կեանք էք անցուցանում գիտակցաբար, որովհետև լաւ ըմբռնել էք, թէ ինչու համար էք աշխատում, ինչու համար էք քրտինք թափում։ Բայց եթէ դուք ձեր աշխատանքը վատնում էք զանազան անմիտ խնջոյքների վրա, կամ թէ աւելորդ, աչք շլացնող հագուստների վրա, կամ թէ հէնց նպաստում էք հասարակական վնասակար հիմնարկութիւններին (որովհետև լինում են և այդպիսիք),—կը նշանակէ, որ ձեր դերը կեանքի մէջ չէք հասկանում, չը գիտէք թէ ինչ է ձեր աշխատութեան նպատակը։ Ահա ձեր կեանքը անգիտակցական է։ Ուրեմն չուայլութեամբ ապրել նշանակում է անգիտակցական կեանք անցուցանել, իսկ պարզ և չափաւոր ապրել, ասել է թէ՝ գիտակցական կեանք անցուցանել։

Մեր հասարակութիւնը ըստ մեծի մասին անգիտակցական կեանքով է ապրում։ Տեսնում էք մէկին, որ անպէտք առարկաներով զարդարում է իր տունը, բայց նոյն պարոնը իր որդիների դաստիարակութեան համար զողդողալով է կոպէկներ մսխում։ Մի ուրիշը իր կնոջը ոտից մինչև գլուխ մետաքսեայ հագուստ է հագցնում, իսկ իր որդիներին պատառոտված կօշիկներով է ուսումնարան ճանապարհում։ Երրորդը ոսկեայ գօտի է կապում և ոսկեայ ժամացոյց կախում, բայց քրէհը քիչ տալու համար խոնաւ բնակարանումն է բնակվում։ Այն մարդը, որը հարսանիքում կամ խնջոյքում մի գիշերվայ մէջ տասնեակ մանէթներ է ծախսում, անմիտ զուարճութիւնների վրա աճագին փողեր է չուայլում, կամ թուղթ խաղալում մի գիշերվայ մէջ բաւական խոշոր գումարներ է տանուլ տալիս, նոյն մարդը չէ կամենում իր համակրած լրագրին բաժանորդ գրվել, որովհետև հարկանը ստանում է, ուրեմն նրանից կարող է վերցնել ու կարդալ.... և այլն։

Այդպիսի անգիտակցական կեանքը գիտակցական դարձնելու ինիցիատիվը, առաջնորդութիւնը՝ պ. Փիրբուդաղեանց յատկացնում է բարձր, այսինքն հարուստ դասակարգին։ Մի՞թէ այդ կարելի է.... Մի՞թէ այդպիսի ազնիւ քայլ անելը կարելի է սպասել հարուստ, բայց տգէտ դասակարգից.... Այն դասակարգը, որ ինքն է անգիտակցական կեանքի հիմնադիրը, առաջնորդը,—կը կամենա՞յ արդեօք քանդել իր սիրելի գործը... Ցոյս չունեմ։

Ես այն կարծիքի եմ, որ անգիտակցական կեանքը գիտակցական դարձնելու օրինակը չէ կարելի սպասել ոչ հարուստ և ոչ էլ միջին դասակարգից, այլ այդ բանը կարելի է սպասել միայն կրթված, ազնւաբարոյ և գործունեայ ինտելիգենցիայից։ Այո, ինտելիգենցիան, և ոչ թէ հարուստ դասակարգը, պիտի աշխատէ ինքն գիտակցական կեանք վարելով՝ ուրիշներին էլ օրինակ տալ։ Դուք ունեալ բժիշկ էք, ուսուցիչ էք, պաշտօնեայ էք,—ուրեմն աշխատեցէք համեստ, խնայող, չափաւոր, պարզ կեանք վարել, և պիտի տեսնէք որ ձեզ շատերը կը սկսեն հետևել։ Անտարակոյս գործի սկզբում կարող են ուրիշները ձեզ ծաղրել, բայց այդ ոչինչ։ Ճշմարիտ ինտելիգենտը ամբոխի ծաղրին ուշք չէ դարձնում, այլ միայն ցաւում և աշխատում է նրա համար։

Իր յօդուածի մէջ պ. Փիրբուդաղեանց՝ մի ուրիշ խնդիր էլ է զարթեցնում, ասելով թէ «Շռայլութեան շնորհով է, որ շատ տղամարդիկ այսօր զարհուրում են անգամ ամուսնութեան վրա մտածելուց»։ Խորհրդաւոր միտք է, բայց այդ նշանաւոր խնդրի մասին արժէ ուրիշ անգամ խօսել։

Ս. Թ.

ՆԱՄԱԿ ՆՈՒԽՈՒՑ

Հոկտեմբերի 24-ին

1882 թւականից զինւորական բժիշկ պ. Պաւլիկօ, Նուխի քաղաքում իր սեփական բազմապատիկ փորձերից համոզվելով, որ շատ չքաւոր ընտանիքներ, զուրկ լինելով դեղ գնելու միջոցներից, ըստ մեծի մասին բժիշկների խորհուրդները կամ տուած դեղատոմսերը թողնում են անկատար, սկսում է շրջաններում բացատրել այդպիսիների անել դրութիւնը և այդ չարիքի առաջն առնելու համար արծարծել միջոցներ օրոնելու խնդիրը։ Բժիշկը, ինչպէս ինիցիատոր, հաճութեամբ յանձն է առնում չքաւոր հիւանդներին բժշկել ձրիաբար, միայն թէ նրանք դեղ գնելու միջոց ունենան։ Այս կենդանի խնդիրը գտաւ և կենդանի արձագանք հանդուցեալ նախկին գաւառապետ պ. Ջագուլեվսկու սրտում. նա 1883 թւի ամառը, երբ շատ երիտասարդներ, միջնակարգ դպրոցի աշակերտներ և համալսարանականներ, օգտւտ քաղելով ամառվայ արձակուրդից հաւաքված էին Նուխի, սկսեց կենտրոնացնել այդ երիտասարդ ոյժերը և աջակցել նոցա մի քանի անգամ ներկայացումներ տալու հանդերձ կենդանի պատկերներով յօգուտ աղքատ հիւանդների։ Ես, որքան յիշում եմ, պատւական «Մշակ» լրագրի 1883 թւականի համարներից մէկում պատիւ եմ ունեցել մի համառօտ յօդուածով յայտարարել Նուխու հասարակութեանը թէ՝ ներկայացումներից ստացված արդիւնքը պիտի գործադրվի և հէնց գործադրվում էլ էր, դեղեր գնելու աղքատ հիւանդներին առողջացնելու համար, և արդարև ժողոված գումարը ճշդութեամբ ծառայում և ծառայել է ցարդ իր նպատակին հետևեալ կերպով։ Նուխի քաղաքի բժիշկները, քաղաքային բժիշկ պ. Սարգսեանց և զինւորական բժիշկները, սկսած պ. Պաւլիկօից մինչև այժմեանը հաստատապէս համոզվելով հիւանդի աղքատ դրութեան մասին, դեղատոմսեր են գրել դեղավաճառ Գօտկարդին, որ նա ձրիաբար բաց թողնէ դեղերը, իսկ պ. Գօտկարդ կատարելով բժիշկների պահանջը, վերջը ներկայացրել է ցուցակ բժիշկների վաւերացմամբ և այդ հաշուին համաձայն ստացել է իր հասանելիքը, զիջանելով 20%։

Ներկայացումները կանոնաւորելու և նրանց պիտոյքները հոգալու համար կազմված է եղել մասնաժողով մի քանի անդամներից, որին նախագահել է պ. Ջագուլեվսկի, իսկ գանձապահը ընտրված եմ եղել ես և որովհետև սկսած 1883 թւականից մինչև այսօր զանազան միջոցներով այս նպատակի համար ժողոված գումարը շարունակաբար եղել է գործադրութեան մէջ և ճշդութեամբ ծառայել իր նպատակին, վամնորոյ պարտք եմ համարում ի գիտութիւն Նուխու հասարակութեան տալ իմ հաշիւս և դորանով վերջացնել իմ գանձապահութեան հինգ տարվայ շրջանը։

—

Եկամուտ

1) 1883 թւի ամառվայ ներկայացումներից գոյացել է զուտ արդիւնք . . . . 258 ր. 24 կ։

2) Զատկի և Ծննդեան տօներին հանդուցեալ Ջագուլեվսկին սովորական այցելութեան փոխարէն ստորագրութիւն է բացել, որից գոյացել է . . . . 158 › — ›

3) Պ. Ջագուլեվսկի պաշտօնական գրութեամբ երեք անգամ փող է ուղարկել ինձ, ժողոված այս նպատակով ընդամենը . . . . 62 › 83 ›

4) Այս տարվայ զատկի տօներին ներկայ գաւառապետ պ. Սիլիչ, համակրելով այս գործին, դարձեալ սովորական այցելութիւնների փոխարէն ստորագրութիւն բացեց, որից գոյացաւ . . . . 42 › — ›

Ընդամենը եկամուտ՝ սկսած 1883 թւից մինչև ներկայ հոկտեմբեր ամիսը եղել է . . . . 521 ր. 7 կ.

—

Ծախք

1) 1883 թւականից սկսած մինչև ներկայ տարվայ հոկտեմբերի 23-ը ապտեկար Գօտկարդին վճարված է . . . . 370 ր. 43 կ.

2) Մի քանի անգամ բոլորովին անօգնական և միանգամայն ամենայն միջոցից զուրկ աղքատ հիւանդներ ուղարկել ենք տեղիս լազարէթը, իւրաքանչիւր հիւանդի համար վճարելով օր ու գիշերում 1 ր. 20 կոպ. 1883 թւականից մինչև այսօր կոմանդիրներին (?) վճա-

ջադիմութիւն, դէպի պրոգրէս.... Մեր կեանքը միմիայն անասնական էր, հասարակաց եռանդոտ գործունէութեան նշոյլն անգամ չը կար մեզանում....

Ուտել, խմել, քէֆ անել, փող վատնել անպէտք զուարճութիւնների վրա, թուղթ խաղալ և մերժել որ է մտաւոր կեանք, որ և է մտաւոր առաջադիմութիւն,—ահա Թիֆլիսեցու յատկանիշները դարերի ընթացքում։

Այժմ ամեն բան կը փոխվի.... Մենք կը սկըսենք Աւչալայի լուծողական ջուրը խմել, հետևաբար կը բարակենք, մեր աւելորդ ճարպը կը կորցնենք, հետևաբար աւելի ջղային, շարժուն, աւելի աշխոյժ, աւելի եռանդոտ կը դառնանք, ուրեմն և աւելի զգայուն դէպի ամեն նորութիւն, դէպի լուսաւորութիւն, դէպի քաղաքակրթութիւն, դէպի առաջադիմութիւն։

Ուրեմն մեր փրկութիւնը Աւչալայիցն է և նոր կառուցված, լուծողական ջուր մատակարարող քաղաքային ջրանցքիցն է.... .

Ո՞վ կը մտածէր որ Աւչալայի ջուրը առաջադիմութեան գործիչ կը դառնայ մեզ համար....

***

Այսօր նշանակված է, դիցուք Թիֆլիսի Դումայի նիստը. ձայնաւորները չեն հաւաքվում, և Դումայի նիստը չէ կայանում, ինչքան էլ բողոքի այդ բանի դէմ լրագրութիւնը, ինչքան էլ կրկնի իր հրաւէրները քաղաքագլուխը,—և այդ բոլորը այն պատճառով, որ նոյն երեկոյ ձայնաւորները՝ Կուրի ջրով, այդ թմրեցուցիչ յատկութիւն ունեցող ջրով եփված թէյ են անուշ անում իրանց տանը նստած....

Բայց հէնց որ նրանք կը սկսեն թէյ պատրաստել Աւչալայի ջրով, ամեն բան կը փոխվի, և թէյ չտապով խմելուց յետոյ, այնպիսի եռանդ, աշխոյժ կը ստանան, որ անմիջապէս կը վազեն.... Դումայի դահլիճը։ Եւ նիստերը միշտ կը կայանան։

***

Մեր վաճառական դասակարգը անպիտան է, «Արձագանք» չաբաթաթերթի ասելով «ազգի ամենակատաղի թշնամի է»։ Բայց ինչի՞ցն է դա.... Ի հարկէ բոլորը Կուրի ջրիցն է։ Եւ այն ինչ որ չէ կարողանում անել «Արձագանքը», չէ կարողանում փոխել մեր ազգի այդ դասակարգի վատ բնաւորութիւնը,—հրաշքով կը փոխի մի քանի օրում Աւչալայի ջուրը։ Հէնց որ մեր վաճառականները, ազգի այդ կատաղի թշնամիները, կը սկսեն քաղաքային ջրանցքի փրկարար և փորը քշող ջուրը անուշ անել,—անմիջապէս կը փոխեն իրանց առաջվայ բնաւորութիւնը։ Նրանք այլ ևս խական, անշարժ, քարասիրտ չեն լինի, այլ կը դառնան աշխոյժ, անձնուէր, առատաձեռն, գործունեայ, լուսամիտ, ինքնաճանաչ, առաջադիմութեան բարեկամ....

Ինչ որ չը կարողացաւ անել «Արձագանքը» իր չարք յօդուածներով, այն կանեն Աւչալայի ջրի մի քանի բաժակները....

***

Հայոց թատրոնը երբէք չէր աջողվում, դահլիճը միշտ դատարկ էր լինում, վնասներ էր կրում խեղճ թատրոնը.... Մեղադրանքները թափվում էին կամ հասարակութեան մտաւոր անտարբերութեան վրա, կամ նրա ատելութեան վրա դէպի մայրենի լեզուն, կամ մեղադրում էին այս կամ այն դերասանին, թէ նա շատ ռոճիկ էր պահանջում, ի վնաս միւս դերասանների, որի պատճառով թատրոնական կասսան երբ թէ դատարկվում էր, մեղադրում էին թատրոնական կօմիտէտը, որ նա անշնորհ կերպով տարաւ գործը և անհաշիւ ծախսեր էր անում։ Ես ինքս մեղադրում էի հայերին, որ նրանք ե ղ ո ւ ի տ ն ե ր են, որ նրանք խօսքով ամեն բան կը խոստանան, իսկ գործով ոչինչ չեն անի...

Բայց այդ բոլորը դատարկ բաներ են.... Ամեն բանում մեղաւոր էր իր յատկութեամբ մեր մէջ անշարժութեան, անտարբերութեան, թմրած ոգի պատուաստող Կուրի ջուրը։

Խմացրէք Թիֆլիսցիներին Աւչալայի ջուրը,—և հայոց թատրոնի դահլիճը միշտ յաճախված կը լինի։

Եւ հէնց որ կը սկսենք Աւչալայի ջուրը խմել,—անմիջապէս կարգի կընկնեն մեր քաղաքի բոլոր հայոց դպրոցները, Ներսիսեան դպրոցը ամբողջ աշխարհի համար մի օրինակելի դպրոց կը դառնայ, մեր բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողովները միշտ լի կը լինեն և այլն....

***

Տարիների ընթացքում «Մշակի» խմբագիրը գլուխ էր կոտրում ու չէր հասկանում թէ ինչի՞ցն է, որ գաւառները համակրում են «Մշակին» և բաւական բաժանորդներ են տալիս լրագրին, չը նայելով աննպաստ հանգամանքներին, օրինակ, փօստային կանոնաւոր յարաբերութիւնների բացակայութեան,—իսկ Թիֆլիսը միշտ անտարբեր էր մնում դէպի «Մշակը» և համեմատաբար միշտ սակաւ բաժանորդներ էր տալիս մեզ.... Դա տասն և հինգ տարվայ ընթացքում միշտ հանելուկ էր մեզ համար....

Այժմ այդ հանելուկը ինքն իրան լուծվեցաւ։ Ամեն բանում մեղաւոր էր կուր գետի ջուրը։ բայց հէնց որ Թիֆլիսեցին կը սկսի խմել Աւչալայի ջուրը, նա անմիջապէս կը սկսի հետաքրքրվել մտաւոր կեանքով, հետևաբար և «Մշակով»։

Եւ ահա եկող 1888 թւին մենք անպատճառ կունենանք միայն Թիֆլիս քաղաքում առնուազն 2,000 բաժանորդ։

Այդ է պատճառը, որ ես պատրաստում եմ այժմ մի հաստ և լուրջ երկասիրութիւն, որ և շուտով լոյս կը տեսնի, ու կը կրի հետևեալ վերնագիրը. «Աւչալայի ջրի գործածութեան ազդեցութիւնը մեր քաղաքի և երկրի մտաւոր առաջադիմութեան վրա»։

Եթէ «Մշակը» չուզենայ տպագրել այդ ուսումնական յօդուածը իր էջերում, ես նրան կուղարկեմ «Արարատին», հաւատացած լինելով որ այդ ամսագրում նա անպատճառ կը տպվի, քանի որ հիմա «Արարատը» կը ստանայ, խմբագրութեան նոր կազմակերպութեամբ, մի կատարելապէս ո ւ ս ո ւ մ ն ա կ ա ն ուղղութիւն, աչքի առաջ ունենալով որ այդ խմբագրութեան շուրջը կը խմբվեն այսուհետև մեր գրականական ուսումնական ա մ ե ն ա ը ն տ ի ր (?) ոյժերը....

***

Իսկ «Մշակի» խմբագրութիւնը, Աւչալայի ջրի պատճառով բազմաթիւ բաժանորդներ Թիֆլիսում ճարած լինելով, դիտաւորութիւն ունի շուտով մի փառաւոր ուղերձ ներկայացնել Թիֆլիսի քաղաքային Դումային, հետևեալ վերնագրով.

«Թիֆլիսի քաղաքային Դումային, Աւչալայի մաքուր և վերանորոգիչ ջուր մատակարարողին, «Մշակի» երախտագէտ խմբագրութեան կողմից»։

ԱՍԻԱՑԻ

րել ենք . . . . 144 › 53 »

Ընդամենը եղել է ծախք. . . . . 514 ր. 96 կ.

Կը նշանակէ դեռ ևս մնում է ինձ մօտ 6 ր. 11 կ., որի մասին յայտնել եմ Գոտկարդին, որ նա այս գումարի կարող է դեղ բաց թողնել աղքատ հիւանդների համար բժիշկների դեղատոմսերով և ոչ աւելի։

Նամակս չերկարացնելու համար ես ծախքերը և եկամուտները դուրս եմ բերել ընդհանուր գումարներով, իսկ նուխեցիներից ցանկացողները կարող են հաշւիս մանրամասն հետամուտ լինել ինձ մօտ։

Նուխի քաղաքում աղքատ ընտանիքներ շատ կան։ Հինգ տարւայ փորձը կարող է պարզ կերպով ցոյց տալ թէ այսպիսի մի գործ ոըքան է օգուտ բերել Նուխի քաղաքում չքաւոր հիւանդներին։ Ցանկալի կը լինէր, որ Նուխու հասարակութիւնը ջերմ սրտով վերաբերվէր դէպի այս բարենպատակ գործը և աշխատէր աւելի աջող կերպով առաջ տանել գործը, ընտրելով մի նոր գանձապահ։

Մ. Եպիսկոպոսեան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Մոսկվա, 29 հոկտեմբերի

Խնդրեմ ձեր պատուական լրագրում հրատարակել Մոսկվայի հասարակութեան այն յարգելի անձանց ազգանունները, որոնց նուիրատուութեամբ կանգնացրած է մի վայելուչ մահարձան արժանայիշատակ Ս. Նազարեանցի գերեզմանի վրա։

Ս. Ջանումեանց, Բ. Սարդսեանց 100-ական ր., Աչիմօվ (պարսիկ) 75 ր., Գ. Լիանոզօվ, Ս. Եզեանց, Թագիեվ (պարսիկ) 50 ր., եղ. Ժամհարեանք 40 ր., իշխան Աբամելէք-Լազարեվ, Յ. Յովհաննեանց, Ս. Շահազիզեանց, Ն. Ներսէսեանց, Մ. Փանեանց, Մ. Շամխարեանց, Գ. Սուլթանշահեանց, Մելիքենցով, Ա. Վարդանեանց, Յ. Տէր-Յակոբեանց, Ս. Մէհրաբեանց 25 ր., Ահարոնեան, Ս. Բաղիրեան, Բաղդանեան 20 ր., Գ. Քամանեանց, Ա. Ղանդուրալեանց, Ս. Վարդազարեանց, Հ. Դուլղարեանց, Ա. Հէջուբեանց, Բ. Ծովեանեանց 15 ր. Ս. Բարսամեանց, Ս. Շապովալով, Յ. Սարգսեանց, Ա. Գէորգեանց, Բ. Նազարեանց, Աւդէօվ (ռուս) 10 ր., Յ. քահ. Պօպովեանց, Ք. Յովհաննիսեանց, Անյայտ, Ա. Մանուէլեանց, Խ. Փանեանց, Ռմն, Ք. Յակոբեանց, Ս. Պապխով, Ե. Տէր-Միքայէլեանց, Տ. Լքւ., Ս. Թումանեանց 5 ր. Յ. Աւ. քահ. Տէր-Ղուկասեանց, Միրզոյեանց, Արասխանեանց. Ա. Աբեեանց, Մ. Մարգարեանց, Ա. Մկրտումեանց 3 ր. ընդամենը 1098 րուբլի։

Ծախք. Մահարձան հանդերձ պատուանդանով 1060 ր.։ Շրջապատ երկաթեայ վանդակի և ներկարարի 49 ր., մանր ծախք 11 ր. ընդամենը 1120 րուբլի։

Մ. Փանեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ «Երասխ» հանդէսի խմբագրութիւնը մեզ խնդրում է յայտնել որ վիէննայից ստացվելի երկու նկարների ուշանալու պատճառով, առաջին գիրքը կուղարկվի բաժանորդներին նոյեմբերի 15-ին։ Ուշացնելու փոխարէն, խոստացած 12 թերթի տեղ, Ա. գիրքը կը պարունակի 14 թերթ։

—

Թիֆլիսում պարսկերէն լեզուով հրատարակվող «Քէշկիւլ» շաբաթաթերթի 58 համարում լոյս տեսան Ռ. Պատկանեանի, Ղազարոս Աղայեանցի և Ն. Տէր-Ղևոնդեանցի հետևեալ մանկական երգերը, պարսկերէն թարգմանած. 1) «Սիրուն անմեղ իմ գառնուկ», 2) «Ով Տէր մեր գթոտ», 3) «Դու ինձ ասա աքաղաղ», և 4) «Երկու փոքրիկ նապաստակ»։ Ինչպէս լսում ենք, հետևեալ համարներում նոյն շաբաթաթերթի մէջ լոյս կը տեսնեն հետևեալ երգերը, «Թռչնիկ ահա դէպի ինձ գալով», «Արև', արև' եկ, եկ,» և «Փայլուն արևը արդէն մայր մտաւ»։ Հայերէնից պարսկերէն «Այդրբէջանի» մաքուր բարբառին վերածելով հայերէն մի քանի չարք ընտիր ոտանաւորներ, ինչպէս երևում է, թարգմանչի նպատակն է եղել մեր երկրի թուրք ազգաբնակութեան գրագէտ և ընթերցասէր փոքրաթիւ հասարակութիւնը ծանօթացնել հայ գրականութեան հետ։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են։ «Ամսիս 1-ին, Գայեանեան օրիորդաց դպրոցի դահլիճում, թեմական առաջնորդի հրաւէրով, կայացաւ կանանց ժողով։ Ժողովի նպատակն էր իրագործել Երևանում կանանց բարեգործական ընկերութիւն հիմնելու միտքը, որը մի քանի ժամանակ արդէն հանդէս է եկել։ Ժողովին ներկայ էին երեսունից աւելի տիկիններ և օրիորդներ։ Ժողովի նախագահ, Սուքիաս եպիսկոպոսը, նոյն օրը եկեղեցում մի քարոզով բացատրած լինելով կանանց բարեգործական ընկերութեան կարևորութիւնը, հրաւիրեց ներկայ եղողներին ձեռնարկել գործին և հարկաւոր նախապատրաստութիւններ տեսնել կառավարութիւնից թոյլտուութիւն ստանալու համար։ Ժողովականները մի խնդիրքով դիմեցին Սուքիաս եպիսկոպոսին և նրան խնդրեցին դիմել ուր հարկն է թոյլտուութիւն ստանալու համար։ Ընկերութեան կանոնադրութիւնը նմանեցրած է Թիֆլիսի կանանց ընկերութեան կանոնադրութեան։ Յոյս պէտք է ունենալ, որ երևանցի հայ կանայք ամենայն ջանք կը թափեն ընկերութեան աճման համար, որը շատ մեծ գործեր ունի կատարելու յօգուտ տեղական իգական սեռի և հասարակական պէտքերի։»

—

Այս օրերս Պետերբուրգ եկած Դօրպատի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու կապուստին, ինչպէս հաղորդում է «Новое Время» լրագիրը, մտադիր է հարց յարուցանել, որ Բալտեան նահանգների բոլոր տարրական ուսումնարանների վերահսկողութիւնը առնվի բողոքական (լութերական) հոգևորականութիւնից և այդ ուսումնարանները ենթարկվեն ռուսաց ուսումնարանական իշխանութեան վերահսկողութեան։

—

Ֆինանսների մինիստրութեան կառավարիչը մտադրութիւն ունի պետական խորհրդին ներկայացնել մի օրինագիծ, որով աւելացնվում է արտասահմանից բերվող հում բամբակի մաքսը. ենթադրվում է մաքսը աւելացնել պուդին մի րուբլի։

—

«La Revue de l'Orient» շաբաթաթերթի այստեղ ստացած նոյեմբերի 6-ի համարում զետեղված է մի շատ հետաքրքիր յօդուած պ. Ռաֆայէլ Պատկանեանի մասին։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են։ «Ամսիս 1-ին, Պօղոս-Պետրոս եկեղեցում, ներկայութեամբ թեմական դպրոցի աշակերտների և Գայեանեան դպրոցի աշակերտուհիների, հոգեհանգիստ կատարվեցաւ հանգուցեալ Ստեփան Եղիազարեանի յիշատակին, որը կտակել է այդ դպրոցներից իւրաքանչիւրին հարիւրական րուբլի։ Հոգեհանգստին ներկայ էր թեմական դպրոցի ուսուցչական խումբը տեսուչ պ. Աբիսողոմ Յովհաննիսեանի հետ միասին։ Պատարագի ժամանակ երգում էր Գայեանեան դպրոցի աշակերտուհիներից բաղկացած խումբը։»

—

ՕՐԴՈՒԲԱԴԻՑ մեզ գրում են։ «Այրված բազարի տեղում՝ նահանգապետի թոյլտուութեամբ նորից սկսել են խանութներ շինել. թէև առաջվայ «չարսուն» չի լինի, բայց, տարաբաղդաբար, խանութները շինվում են առանց պլանի, այնպէս որ թէ բազարի տեսքը շատ տգեղ կը լինի, և թէ հրդեհի վտանգը միշտ անպակաս կը լինի։ Այժմ ամենայարմար ժամանակն էր Օրդուբադի այդ անճոռնի վաճառատունը կարգի բերել»։

—

Եկող 1888 թւին, որպէս հաղորդում է «Нов.» լրագիրը, մեր մասնագիտական պարբերական մամուլը կը հարստանայ «Счетоводство» (Հաշուապահութիւն) անուն կրող մի ամսագրով։ Այդպիսի մի ամսագրի պահանջը վաղուց զգացվում է։ Կանոնաւոր հաշուապահութիւնը շատ հազուագիւտ երևոյթ է մեր առևտրա-արդիւնաբերական աշխարհում։ Մեր խոշոր վաճառականների մեծամասնութիւնը մինչև անգամ բաւականանում է հաշուապահութեան նախնական ձևերով։ Ակցիոներական ընկերութիւններում և առևտրական ֆիրմաներում հաշուապահական մասը նոյնպէս կաղում է։ Այն ինչ հաշուապահութեան կանոնաւոր կազմակերպութիւնը հասարակական ահագին նշանակութիւն ունի։ Ով ծանօթ է մեր առևտրական և արդիւնաբերական դրութեան հետ, նա, ի հարկէ, գիտէ, թէ ոըքան է վնասվում մեզ մօտ առևտուրը անկարգ, անկանոն և նահապետական հաշուապահութիւնից մեր հասարակական հիմնարկութիւններում և առևտրական գործերում։ Ծառայողների յափշտակութիւնները, չարամիտ և անսպասելի սնանկութիւնները մեծ մասամբ հետևանք են անկանոն հաշուապահութեան։ Հասարակութեան մէջ տարածել հաշուապահութիւնը և ծանօթացնել մասնագէտներին նրա տեխնիկական նորագոյն կատարելագործութիւնների և ձևերի հետ շատ արդիւնաւէտ և կատարեալ համակրութեան արժանի մի գործ է։ «Счетоводство» ամսագրի խմբագիր-հրատարակիչը Պետերբուրգի առաջին հաշուապահական դրասենեակի և զանազան ուսումնարաններում հաշուապահութեան դասատու Ա. Մ. Վօլֆ մտադիր է չը խնայել ոչ նիւթական միջոցներ և ոչ ամեն ջանքեր իր ամսագիրը առաջ տանելու համար։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են հետևեալը։ «Այս օրերս եղաւ մեզ մօտ թատրոնասէրների ներկայ սեզօնում առաջին ներկայացումը։ Խաղացին Սունդուկեանցի «Էլի մէկ զոհ» պիէսան։ Խաղը առհասարակ լաւ չէր, միայն այսքան կասենք որ տիկինները աւելի լաւ էին իրանց դերերում, քան թէ տղամարդիկ։ Տիկին Սարգսեան և օրիորդ Լալայեան լաւ և աշխոյժ խաղացին, թէև վերջինը շատ էլ վարժ չէ հայերէն լեզուի։ Տիկին Եւանգուլեանց բաւական լաւ երգեց։ Ներկայացումը բարեգործական նպատակով էր։ Շուտով սիրողների մի ուրիշ խումբ ներկայացում կը տայ դարձեալ բարեգործական նպատակով։ Կը խաղան Քիշմիշեանի «Օրիորդ Բէրոյեան» պիէսան և նոյնպէս Մօլիէրի «Բռնի ամուսնութիւնը»։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են, որ Կարա-Մուրզայի այս տարւայ առաջին կօնցէրտը կը լինի դեկտեմբեր ամսի կէսին։ Դա երրորդ տարին է, որ պարոնի երգեցիկ խումբը կազմված է և կօնցէրտներ է տալիս։

—

ԹԻՖԼԻՍԻ Դվօրցօվայա փողոցի վրա գտնվող Ծատուրեանի մագազինի պատուհանում այս օրերս դրված էր Դիմիտրի Կիպիանիի մեծադիր և շատ նման պատկերը, որ մատիտով նկարել է մի վրացի երիտասարդ։

—

Քանի մի օր է արդէն որ Թիֆլիսում հրատարակվող «Тифлисскій Листокъ» լրագիրը լոյս էր տեսնում միմիայն յայտարարութիւններով, առանց որ և է նիւթերի, այսինքն առանց յօդուածների և լուրերի։

—

«Մշակի» բաժանորդագրութիւնը, ինչպէս յայտնի է, բացված է, և արդէն սկսվել է։

—

Էջմիածնի վանքի վերաշինութեան մասին ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ մեզ գրում են. «Ձեր լրագրի աշխատակից պ. Գասպար Եաղուբեան սրանից մի քանի ժամանակ առաջ «Մշակի» միջոցով խօսելով Էջմիածնի վանքի վերաշինութեան մասին այն միտքն էր յայտնել, որ միանգամայն անյարմար է Էջմիածնի խարխուլ շինութեան մէջ մի քանի կարկատաններ անելով բաւականանալ, այլ պէտք է հիմնական վերանորոգութիւն անել, և մինչև անգամ պրեմիաներ նշանակել կազմած յատակագծերի համար։ Շտապում եմ հաղորդել ձեզ, որ այդ հարցը այդպէս էլ վճռված է հոգևոր իշխանութեան կողմից։ Էջմիածնի աւերված շինութիւնները հիմնական վերանորոգութիւնների կենթարկվեն, և արդէն համարեա թէ վճռված է այն հարցը, որ պէտք է հրաւիրել մասնագէտներին այդ շինութեան յատակագիծը կազմել, տալով նրանց պրեմիաներ։ Մնում է միայն հոգալ փողի մասին, որից զուրկ է Էջմիածնի գանձարանը. Էջմիածնում մտադրութիւն կայ դիմել ընդհանուր հանգանակութեան բոլոր հայերի մէջ։ Բայց հարց է թէ ներկայումս այդ որքան կը յաջողվի»։

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ հեռագրում է մեզ «Հիւսիսային գործակալութիւնը» որ նոյեմբերի 4-ին հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութեան մէջ խորհուրդ կայացաւ՝ դէպի նաւահանգիստները և ցամաքային սահմանները տարվող հացի սակագնի (տարիֆի) չափը բարձրացնելու մասին։ Այդ սակագինը պակասեցրած է եղել մրցման նպատակով, իսկ այժմ երկաթուղիների ներկայացուցիչները առաջարկեցին նորից վերականգնեցնել բոլոր երկաթուղային գծերում այն սակագները, որոնք գոյութիւն ունէին մինչև ներկայ թւի մարտի 1-ը։ Ինքն որոշումը կախւած կը լինի կառավարութեան։

—

Յայտնի է որ եկող 1888 թւին կայանալու է ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ արհեստագործական կրթութեան վերաբերմամբ միջազգային կօնգրէս։ Այժմ «Հիւսիսային գործակալութիւնը» հեռագրում է մեզ, որ Պետերբուրգի Դուման որոշել է մասնակցել այդ կօնգրէսին, յատկացնելով կօնգրէսի նիստերին Դումայի դահլիճը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԻՍԻՕՆԱՐՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ ԱՍԻԱՑՈՒՄ ԵՒ ԱՖՐԻԿԱՑՈՒՄ

—

Անգլիական մամուլը վերջին ժամանակներում շատ հետաքրքրվում էր մի նշանաւոր բանակռուով, որ սկսվեցաւ անգլիական հոգևորականութեան վերջին տարեկան ժողովում։ Այդ ժողովի նիստերից մէկում կանոնիկոս Իսահակ Թայլօր հաստատում էր, որ իբր թէ քրիստոնեայ միսիօնարները Հնդկաստանում և Աֆրիկայում աւելի պակաս աջողութիւն ունեն, քան մահմետական միսիօնարները, թէպէտև այդ վերջինները չեն ստանում նպաստներ և սուբսիդիաներ և չեն գտնվում եւրօպական, զօրեղ պետութիւնների պաշտպանութեան և հովանաւորութեան ներքոյ։ Լօնդօնի միսիօնարների ընկերութիւնը պահանջեց, որ Թայլօր ապացուցանէ ամբողջ անգլիական հոգևորականութեան համար այդ խիստ վիրաւորական մեղադրանքը։ Թայլօր այդ պատճառով «Times» լրագրի մէջ երկու նամակ տպեց, որոնց մէջ ստատիստիկական խիստ հետաքրքիր փաստեր և կտորներ է բերում Աֆրիկայի ցամաքում արած ճանապարհորդութիւններից։ Պաշտօնական տեղեկութիւններից երևում է, որ վերջին ժամանակներում մահմետականները իսլամութիւն ընդունել տուեցին երեք միլիօն հնդուսներին, այն ինչ մի և նոյն ժամանակամիջոցում քրիստոնեայ միսիօնարներին աջողվել է կնքել միայն 600 հոգու։ Անհրաժեշտ է աչքի առաջ առնել այն հանգամանքը, որ անգլիական կառավարութիւնը Հնդկաստանում ամեն տեսակ ջանքեր էր գործ դնում քրիստոնէութիւնը տարածելու համար և, ընդհակառակն, աշխատում էր ոըքան կարելի է արգելքներ դնել մահմետական քարոզչութեան աջողութիւններին։ Արևմտեան Ասիայում և Աֆրիկայում անգլիական միսիօնարների գործունէութիւնը աւելի ևս տարօրինակ հետևանքների է հասել։ Պալեստինայում, Արաբիայում, Պարսկաստանում և Եգիպտոսում այդ միսիօնարները մօտ կէս միլիօն ֆունտստէրլինգ ծախսելուց յետոյ, քրիստոնէական կրօնը ընդունել տուին մի ջահիլ աղջկան, բայց նա ևս վերջը կիսախղխտ յայտնվեցաւ։ Սիէրա-Լիօնէում, Արմաւենու հրուանդանի մօտ, իսլամը արագաթռիչ քայլեր է անում։ Ամբողջ ընդարձակ տարածութեան վրա Նեղոսից մինչև Ատլանտեան ովկիանոսը և Միջերկրական ծովից մինչև հասարակածը իսլամը այժմ գերակշռող կրօն է դարձել։ Այն ևս պէտք է աչքի առաջ ունենալ, որ մահմետականութեան տարածողները տգէտ քարոզիչներն են, որոնց ամբողջ հարստութիւնը բաղկացած է շատ անգամ ղուրանից և աղօթելու համար հնացած փոքրիկ գորգից։ Նրանցից շատերը ողորմութեամբ են ապրում։ Հարաւային Աֆրիկայում քրիստոնեայ միսիօնարները աւելի աջողութեամբ են գործում, բայց մեծ մասամբ նրանք գնում են Աֆրիկա առևտրականների ուղեկցութեամբ, որոնք հարբեցնում են նեգրներին օղիով։ Զարմանալի չէ ուրեմն, որ միսիօնարներին չէ աջողվում գրաւել նեգրների սէրը և յարգանքը։

Պատուարժան կանոնիկոսի մերկացումները, ասում է «Новости», մեծ տպաւորութիւն գործեցին Անգլիայում։ Մանաւանդ ուշադրութեան արժանի են այն փաստերը, որոնք վկայում են թէ մահմետականութիւնը արագութեամբ տարածվում է աֆրիկական ցեղերի մէջ։ Այդքան աջող մահմետական քարոզչութիւնը կատարվում է, այդպէս ասած, առանց որ և է ծախսի, այն ինչ անգլիական միսիօնարական համայնքները տարեկան մէկ միլիօն ֆունտ ստերլինգից աւելի են ծախսում, առանց որ և է շօշափելի հետևանքների։

Կանոնիկոս Իսահակ Թայլօրի այդ մտքերը պաշտպանում էր և Վանի հիւպատոս պ. Կօլիւբակին իր զեկուցման մէջ, որ մի քանի ամիս առաջ կարդաց նա Թիֆլիսի Աշխարհագրական ընկերութեան մէջ միսիօնէրների գործունէութեան մասին Տաճկաստանի և Պարսկաստանի հայերի շրջանում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Թէ Ռուսաստանի և թէ արտասահմանեան բոլոր լրագիրները լի են այժմ տեղեկութիւններով գերմանական Թագաժառանգի հիւանդութեան վերաբերմամբ։ Լուրեր կան որ Սան Րէմօից, կայսրի ցանկութեան համեմատ, Թագաժառանգին կը փոխադրեն Բերլին, որտեղ օպէրացիա կանեն Բիլրօտ և Բերգման պրօֆէսօրները։ Լրագիրները դժգոհութիւն են յայտնում, որ Թագաժառանգուհին այնքան հաւատ էր ընծայել բժիշկ Մակենզիին և այդպիսով ձեռքից փախցրել են յարմար ժամանակ օպէրացիա անելու համար։

—Բերլինում լուրեր են տարածված, որ պաշտօնական շրջաններում և պալատում արդէն երկու շաբաթից աւելի իմացել էին Թագաժառանգի առողջութեան վտանգաւոր դրութեան մասին, և առաջարկել էին լրագիրներին առժամանակ լռել՝ հասարակութիւնը չը վրդովելու համար։ Բերլինի լրագիրները իրանց կողմից պահանջում են, որ կառավարութիւնը պաշտօնապէս մանրամասն կերպով հաշիւ տայ Թագաժառանգի հիւանդութեան մասին և դժգոհութիւն են յայտնում, որ հասարակութիւնը պահում են անյայտութեան մէջ։

—Հռօմից հեռագրում են «Tageblatt» լրագրին, որ Նեգուսի մօտ ուղարկված դեսպանութիւնը նրա ծառաների կողմից ենթարկվել է յարձակման. դեսպանութիւնը կողոպտվեցաւ և նրա անդամները հազիւ կարողացան իրանց կեանքը ազատել։ Այժմս դեսպանութիւնը գնացել է Աբիսինիա ուրիշ ճանապարհով։

—Էրզրումից գրում են «Правит. Вѣст. լրագրին հետևեալը։ «Էրզրումի վիլայէթի ապահովութեան օրվայ հարցը այժմս այստեղ աւազակութեան սաստկանալն է։ Օր չէ անցնում որ քաղաքին լուր չը հասնի չարագործների մի նոր արկածի մասին։ Քսան օրվայ միջոցում մինչև 10 սպանութեան և խոշոր կողոպտման դէպք է եղել, ՝իսկ մանր կողոպտումներին և անաջող յարձակումներին թիւ ու համար չը կայ։ Երկար ժամանակ տեղական իշխանութիւնը ոչ մի միջոց չէր գործադրում չարիքի առաջն առնելու։ Միայն աւազակների թւում յայտնի Քեարամի, մի տարի բացակայութիւնից յետոյ, երևալը ստիպեց այստեղի նահանգապետին իր անգործունէութիւնը թողնել։ Քեարամը օր ցերեկով Շեքերլի գիւղում կողոպտեց տեղական բէգի տունը և մի քանի մարդ սպանեց։ Վալին հարկաւոր համարեց, քանի որ Քեարամը ապահովութեան վրա ահ է բերում, միջոցների ձեռնարկել այդ աւազակին բռնելու համար և այդ պատճառով խիստ շրջաբերականներ ուղարկեց կայմակամներին և Բայազէտի մութեսարիֆին։ Ամբողջ ոստիկանութիւնը և ժանդարմները ոտի են կանգնեցրել, բայց այս անգամն էլ դժուար է յոյս դնել, որ նրանց ջանքերը աջող վախճան կունենան, և թէ Քեարամը վերջապէս կընկնի իշխանութեան ձեռքը, քանի որ, ինչպէս հաւատացնում են Քեարամը ունի բազմաթիւ ազդեցութիւն ունեցող բարեկամներ, որոնք նրան պաշտպանում են։»

—Իտալական մինիստր նախագահի ասելով, իտալական կառավարութիւնը աչքի առաջ չունի Աբիսինիան գրաւելու, քանի որ այդ բանը ցանկալի չի լինի Բերլինի և Վիէննայի կաբինէտների համար։ Մէկ էլ որ Աբիսինիայի հետ պատերազմը երկար տարիներ Իտալիայի ձեռքերը կը կապէր և այդպիսով Իտալիայի հզօրութեան հարուած կը տար։

—«Fremeons Journal»-ի Լօնդօնի թղթակիցը հաստատ աղբիւրներից լսել է, որ պահպանողական կուսակցութեան ազդեցիկ անդամներից շատերը ծրագիր են կազմել իրլանդական հարցը կանօնաւորելու համար։ Իրլանդիայում կը կազմվի առաջին ազգային կառավարութիւնը, որ անմիջապէս կախված կը լինի Թագուհու կառավարութիւնից և կը հիմնվի պարլամէնտ, միայն նրան չի ենթարկվի իշանութիւնը։ Հողատէրերի հողերը կը տրվեն ագարակների կապալառուներին, որոնք դրա փոխարէն պիտի վճարեն հողային հարկ։ Միայն խոշոր կալուածատէրերի ձեռքին կը թողնվեն ահագին հողեր, որ նրանք կարողանան երկրում իրանց ազդեցութիւնը պահպանել։ Լրագիրները հաւատացնում են որ Գլադստօն իր աջակցութիւնը կը ցոյց տայ այդ օրինագիծը իրագործելու համար, չը նայած որ օրինագիծը առաջարկում են պահպանողականները։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բուն ամերիկական մի քարոզ է խօսել պաստօր Գրօս Զիկադօի եկեղեցիներից մէկում, ապացուցանելով լաւ խոհարարուհու մեծ նշանակութիւնը քրիստոնէական տնտեսութեան մէջ։

***

Առաջին հրդեհաշէջները Ֆրանսիայում աբեղաներն էին։ Ցիստէրնեանները սկսեցին գործ դնել հրդեհաշէջ աղիքները, իսկ կապուցինները մինչև XVII-դ դարը հրդեհաշէջների դեր էին կատարում։ Երբ Փարիզում հրդեհ էր պատահում, միշտ դիմում էին կապուցիններին, որոնք մեծ հաչակ և յարգանք էին վայելում այդպիսի դէպքերում իրանց ցոյց տուած աներկիւղութեան և անձնազոհութեան համար։ Իսկական հրդեհաշէջ գնդեր կազմակերպվեցան Փարիզում Լուդովիկոս XIV-դի ժամանակ։

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 նոյեմբերի։ Նոցա կայսերական Մեծութիւնները Թագաւոր կայսրը և Թագուհի կայսրուհին կը բարեհաճեն ժամանել Բերլին այսօր, նոյեմբերի 5-ին, և նոյն իսկ այսօր երեկոյեան կուղևորվեն դէպի Վերժբօլօվօ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 նոյեմբերի։ Նաւագնացութիւնը երէկ վերջացած է։ Դրօշակները իջեցրած են մաքսատան մէջ։ «Новое Время» հաղորդում է, որ ենթադրութիւն կայ աւելի որոշ կերպով սահմանել քաղաքային դումաների իրաւասութեան շրջանը իրանց պարտադիր վճիռների հրատարակման վերաբերմամբ։ «Гражданинъ» լրագիրը հաղորդում է, որ արևմտեան նահանգներում ուղղափառ եկեղեցիների կառուցման գործի վրա այս տարի նշանակված 200,000 րուբլու փոխարէն ենթադրութիւն կայ նշանակել 450,000 րուբլի։ «С. Пет. Вѣд.» լրագիրը, որպէս լուր հաղորդում է որ վստահելի գործարանատէրերին կը թոյլատրվի սպիրտի արտահանութիւնը դէպի օտար երկիրները, առանց նրանցից դրաւական պահանջելու։ «Новости» լրագիրը լսել է, որ շուտով մտցնվելու է պետական խորհուրդը մի առաջարկութիւն՝ մի նոր նահանգ, այն է Եկատերինբուրգեան նահանգը կազմակերպելու մասին։ Նոյն լրագիրը հաղորդում է, որ մոմերի արդիւնաբերութեան վրա դրվելի հարկի վերաբերմամբ Ֆինանսների մինիստրութեան մէջ կազմված առանձին խորհուրդը յայտնեց իր կարծիքը թէ ստէարինեան մոմերը պէտք է ենթարկել հարկատուութեան 1 ր. 60 կ. պուդից։

ՀՌՕՄ, 5 նոյեմբերի։ Պարլամենտի բացման ժամանակ արտասանած գահական ճառում մատնացոյց է արած Իտալիայի հզօրութեան և ազդեցութեան անընդհատ աճման վրա և յոյս է յայտնվում, որ կը պահպանվի խաղաղութիւնը, որ նոյնչափ անհրաժեշտ է Իտալիային, որչափ և միւս մեծ պետութիւններին, որոնք Իտալիայի նըման խաղաղասիրական ձգտումներ ունեն։

ՓԱՐԻԶ, 5 նոյեմբերի։ Կաֆարէլի գործի և Վիլսօնի խայտառակ գործի պատճառով ստեղծված իրերի խճճված դրութիւնը դեռ ևս չէ պարզված։ Այսօր մրրկալի նիստի են սպասում ազգային ժողովում։ Շատերը հնարաւոր են համարում նախագահ Գրէվիի հրաժարականը, չը նայելով կիսապաշտօնական հերքման։ Րօյալիստները յոյս ունեն, որ միապետութիւնը կը վերականգնեցվի։ «Gaulois» լրագրում երևեցաւ մի յօդուած «Կեցցէ Թագաւորը» վերնագրով, որի համար լրագիրը դատի է ենթարկված։

ԽԱՐԿՕՎ, 5 նոյեմբերի։ Օրլօվի բանկի գործի վերաբերութեամբ առ այժմ լսվում են վկաների ցուցմունքները, որոնք արտայայտում են բանկի ընդհանուր դրութիւնը և Ավիլօվի ազդեցութիւնը։ Բանից երևում է, որ շատ անձինքներից, որոնք չեն ունեցել ոչ առևտուր և ոչ էլ կարողութիւն, ընդունվել են տասնեակ հազարների մուրհակներ։ 18 վկաների հարցաքննել են, 80 վկաներ էլ դեռ մնում են։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ, 5 նոյեմբերի։ Թագաւոր կայսրը Օգոստափառ Ընտանիքով, այլ և Ուէլսի իշխանուհին այստեղից դուրս գնացին այսօր կէսօրից յետոյ ժամը $2^1/_2$-ին։ Բարձր հիւրերին ճանապարհ էին դցում՝ Քրիստիան Թագաւորը, Թագաժառանգը, մինիստրները և դիպլօմատիայի ներկայացուցիչները։

ԲԵՐԼԻՆ, 5 նոյեմբերի։ Այժմ վերջնականապէս որոշված է, որ Թագաւոր կայսրը պէտք է այստեղ գայ վաղը, առաւօտեան ժամը $10^1/_2$-ին։ Երկաթուղու կայարանում կը գտնվեն բոլոր պրուսական պրինցները, իշխանուհիները, և ուրիշ օգոստափառ անձինք, և այն գեներալները և ֆլիգելադիւտանտները, որոնք պէտք է ներկայ լինեն՝ պատուաւոր ծառայութեան համար։ Վիլհելմ կայսրը, այն դէպքում, եթէ կը դիջանէ Թագաւոր կայսրի հաստատ ցանկութեանը, կայարան չի գայ, այլ կայցելի Օգոստափառ ճանապարհորդներին իսկոյն, հէնց որ նոքա կը հասնեն ռուսաց դեսպանատունը։ Բացի զորանից ռուսաց դեսպանատանը նոցա կայսերական Մեծութիւններին կողջունեն ներկայումս Բերլինում գտնվող ոչ-պրուսացի պրինցուհիները։ Նոցա Մեծութիւնները, Վիլհելմ կայսրի տեսակցութիւնը ընդունելուց յետոյ, անմիջապէս կը գնան կայսերական պալատը, և ապա կայցելեն այստեղ եղող պրինցներին և իշխաններին։ Կէսօրից յետոյ ժամը մէկին տեղի կունենայ նախաճաշիկ դեսպանատանը, իսկ ժամը 5-ին ճաշ՝ կայսերական պալատում, որին ներկայ կը լինեն 90—100 անձինք։ Հանդիսաւոր ներկայացման փոխարէն, որը տեղի չի ունենայ, Թագաւոր կայսրի ցանկութեան համեմատ, թէյ կը տրվի ընտանեկան շրջանում։ Ուղևորութիւնը, ինչպէս ասում են, տեղի կունենայ երեկոյեան ժամը 11-ին Պօտսդամի կայարանից, բայց կարող են տեղի ունենալ փոփոխութիւններ։ Վիլհելմ կայսրը ցանկութիւն յայտնեց տեսնել Թագաւոր կայսրի փոքրիկ որդիներին ևս։ Հաւանական է, որ նոքա ևս կը գան Բերլին։

Խմբագիր-հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն Ն Ե Ր

Հանգուցեալ ԴԻՄԻՏՐԻ ԻՎԱՆՕՎԻՉ ԿԻՊԻԱՆԻԻ ընտանիքը յայտնում է հանգուցեալի ազգականներին և յարգողներին, որ նոյեմբերի 8-ին, կիրակի օր, հանգուցեալի մարմինը կը բերվի Թիֆլիս և նոյն օրը, ժամը 11-ին առաւօտեան, յուղարկաւորութեան հանդէսը Վերայի կամուրջով կանցնի դէպի Սուրբ Դաւիթի եկեղեցին, որտեղ և կը թաղվի հանգուցեալը։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆՑԻ

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

ԲՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—10—11 ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
Կին-բժիշկ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆՑ 11—12 ժ. կանանց և երեխայոց ց.
ԲԷՆԿԼԷՎՍԿԻ—11—12 ժ. ականջների, կոկորդի, սիֆիլիսի և ատամների ց.
Ա. ԳՈՒՐԿՕ—12—1 ժ. աչքի, ներքին և մանկական ց.
ԱՐՏԵՄԻԵՎ—12—1 ժ. երեքշաբթի և ուրբաթ, կանանց ց.
ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ց. ամեն օր, բացի երեքշաբթի և ուրբաթ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

ԶԱԵՎՍԿԻ—5—7 ժ. ջղային ց. և էլէկտրօ-տերապիա.
ՓՈՒԴԻՆԵԱՆ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց ց.
Հիւանդանոցումն է մանկաբարձուհի Մօզեր։
Վճար—50 կ.։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) համար համաձայնութեամբ։ Մշտական անկողիններ.

Հիւանդանոցի փոխ-վերատեսուչ ԲՈՒԴԿՕՎՍԿԻ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ յայտնում է ի գիտութիւն ընկերութեան յարգելի Անդամներին, որ սոյն նոյեմբերի 15-ին, առաւօտեան 11 ժամին, տեղի կունենայ Դումայի դահլիճում ընկերութեան ընդհանուր ժողովը ընտրելու համար։

1) Ընդհանուր ժողովի նախագահ և քարտուղար, խորհրդի 4 անդամ և 5 փոխանդամ։ 2) 1886 թուականի հաշիւները վերաստուգելու համար մի յանձնաժողով։

1—4

EXPORTATION-IMPORTATION

CONSTANTIN P. CHÉHIANTZ

MILAN (ITALIE)

Կոնստանտին Պ. ՇԻԽԵԱՆՑԻ առևտրական գրասենեակը լինելով ՄԻԼԱՆ, և ունենալով ուղղակի յարաբերութիւններ Իտալիայի, Շվէյցարիայի և Ֆրանսիայի ֆաբրիկաների հետ, կընդունի յանձնարարութեամբ ապրանքներ ծախելու համար հետևեալները՝ մետաքս, բօժօժ, մետաքսի և բօժօժի մնացորդք, բուրդ, բամբակ, ցորենեղէն, նաւթ և ընդհանրապէս Կովկասեան միւս ամեն տեսակ ապրանքները, որոնք ծախվում են Եւրոպայում։ Յանձնարարութեամբ կընդունի դարձեալ առնել Եւրոպայի ամեն տեսակ ապրանքներ Կովկասի համար։ Ամբողջ ապրանքները ստանալուց աժան և ձեռնտու պայմաններով փող կը տայ ի հաշիւ. մանրամասն տեղեկութեանց համար գրել այս հասցէով. Monsieur Constantin P. Chéhiantz, № 18, Via Lauro, Milan, (Italie МИЛАНЪ (Италія).

Խնդրում եմ այն բոլոր անձինքներին, որոնք վաճառում են իմ կազմած „ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՆՕՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ“ գիրքը, որ բարեհաճեն ուղարկել ինձ վաճառած գրքերի հաշիւը և փողերը։ Վերադարձած լինելով Թիֆլիս, այժմ պէտք է դիմել ինձ այս հասցէով. Тифлисъ. Редакція „Мшакъ“ Խ. Մալումեան.

Дозволено цензурою, Тифлисъ 6 ноября 1887 г. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час. на Кавк., Лорисъ-Меликовская ул. д. каз.